

Warszawa, dnia 28 styczeń 2009 r.

RPO-603900-VII-7020/7002/08/JM

BIURO RZECZNIKA
PRAW OBYWATELSKICH

WPL. 2009 -01- 29

ZAL. NR. 1202828

I n f o r m a c j a

o czynnościach przeprowadzonych z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich w Zakładzie Karnym w Pińczowie

1. Wprowadzenie.

Działając z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich, w dniach 10 i 11 grudnia 2008 r., do Zakładu Karnego w Pińczowie, przy ul. 3 Maja 34 (zwanego dalej Zakładem) udali się przedstawiciele Rzecznika Praw Obywatelskich – Ewa Dawidziuk, pełniąca obowiązki Zastępcy Dyrektora Zespołu Prawa Karnego Wykonawczego (prawnik), Janina de Michelis, główny specjalista (prawnik), Justyna Józwiak, radca (politolog), oraz Przemysław Kazimirski, specjalista (prawnik). W wizytacji wziął również udział pracownik Zespołu Terenowego Biura Rzecznika Praw Obywatelskich w Katowicach Michał Kleszcz, referent prawny.

Działając jako Krajowy Mechanizm Prewencji, przedstawiciele Rzecznika sprawdzili na miejscu sposób traktowania osób pozbawionych wolności, dokonując oceny pod względem ochrony osadzonych przed torturami oraz okrutnym, nieludzkim i poniżającym traktowaniem albo karaniem.

Przeprowadzając wizytację zapobiegawczą Krajowego Mechanizmu Prewencji przedstawiciele Rzecznika:

- wysłuchali informacji o funkcjonowaniu Zakładu i jego podstawowych problemach, udzielonej przez Dyrektora jednostki, Pana ppłk. mgr. Krzysztofa Dropa;
- obejrzeni teren jednostki oraz pomieszczenia we wszystkich oddziałach mieszkalnych Zakładu, w tym wybrane losowo cele mieszkalne, cele zabezpieczające, cele do wykonywania kary dyscyplinarnej osadzenia w celi izolacyjnej, łaźnie, świetlice, a także pola spacerowe, kuchnię, kantinę, kaplicę, sale widzeń oraz pomieszczenia ambulatorium i izb chorych;
- przeprowadzili w czasie wizytacji cel mieszkalnych i innych pomieszczeń rozmowy ze skazanymi i tymczasowo aresztowanymi oraz z funkcjonariuszami i pracownikami Zakładu;
- przeprowadzili na podstawie kwestionariusza, rozmowy w cztery oczy z 49 osadzonymi, w tym z osobami, które w okresie ostatnich 6 miesięcy zostały ukarane umieszczeniem w celi izolacyjnej (11), osobami w wieku powyżej 60 roku życia (11) i cudzoziemcami (2); przyjęto do protokołu jedną skargę.

Dokonane w ten sposób ustalenia pracownicy Biura Rzecznika Praw Obywatelskich przekazali ppłk. mgr. Krzysztofowi Dropowi, Dyrektorowi Zakładu Karnego w Pińczowie i mjr. mgr. Robertowi Niewadzie, Zastępcy Dyrektora Zakładu Karnego w Pińczowie oraz wysłuchali ich uwag i wyjaśnień.

Ponadto, po zakończeniu wizytacji przeanalizowano: Porządek wewnętrzny Zakładu (zarządzenie nr 21/2008 Dyrektora Zakładu Karnego w Pińczowie z dnia 16 czerwca 2008 r.) - pod kątem jego zgodności z obowiązującymi przepisami prawa, Analizy ładu, dyscypliny i nastrojów w Zakładzie Karnym w Pińczowie w okresie 01.01.2006 - 31.12.2006 r. oraz w okresie 01.01 2007 – 31.12.2007 r., Sprawozdanie z wizytacji przeprowadzonej w grudniu 2007 r. przez sędziego Sądu Rejonowego w Kielcach, delegowanego do orzekania w Wydziale IV Penitencjarnym i Nadzoru nad Wykonywaniem Orzeczeń Karnych Sądu Okręgowego w Kielcach, protokoły z kontroli sanitarnej przeprowadzonej w dniu 25 października 2007 r. przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Busku-Zdroju oraz Analizę dotyczącą sposobu rozpatrywania skarg, próśb i wniosków osadzonych za 2007 r.

2. Charakterystyka jednostki.

Zakład Karny w Pińczowie jest jednostką typu zamkniętego przeznaczoną dla mężczyzn odbywających karę po raz pierwszy i młodocianych, z oddziałem aresztu śledczego. Zgodnie z zarządzeniem nr 7/04 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 28 lipca 2004 r., w zakładzie przebywają również (po wyrażeniu na to zgody) skazani z podgrupami klasyfikacyjnymi P-2, niezbędni do obsługi jednostki oraz zatrudnieni poza jej terenem. W Zakładzie przebywają również skazani z grupami klasyfikacyjnymi R-1 i R-2, przetransportowani w celu uczestniczenia w czynnościach prowadzonych przez pobliskie organy wymiaru sprawiedliwości.

Pojemność Zakładu wynosi 519 miejsc. W dniu 10 grudnia 2008 r. w jednostce faktycznie przebywało 571 osadzonych, w tym: 52 tymczasowo aresztowanych, 518 skazanych oraz 1 ukarany.

W Zakładzie od 2000 r. utrzymuje się przeludnienie. W ostatnim czasie jego skala uległa zmniejszeniu - według stanu na dzień 10 grudnia 2008 r. wynosiło ono około 10%. Kierownictwo Zakładu, realizując dyspozycję art. 248 § 1 Kkw, raz w miesiącu zawiadamia na piśmie sędziego penitencjarnego o liczbie osadzonych przebywających w celach, w których powierzchnia przypadająca na jedną osobę jest mniejsza niż 3 m².

W czasie wizytacji cel i przeglądu kart tożsamości osadzonych nie stwierdzono osadzenia tymczasowo aresztowanych i skazanych z różnych grup klasyfikacyjnych we wspólnej celi mieszkalnej. Większość skazanych odbywała karę w systemie programowanego oddziaływania – 333 osoby. Z pozostałych – 6 osób odbywało karę w systemie terapeutycznym, 161 w systemie zwykłym, a 18 nie miało jeszcze określonego systemu.

3. Ogląd jednostki.

Budynek, w których zakwaterowani są osadzeni, został wzniesiony w 1958 r. z przeznaczeniem na zakład karny. W latach 1990 – 2001 poddano go rozbudowie i gruntownej modernizacji. Do starego budynku penitencjarnego dobudowano nowy o zbliżonej wielkości. Po jego oddaniu i przekwaterowaniu tam

osadzonych, w starej części przeprowadzono kapitalny remont, który zakończono w 2001 r. W budynku wykonywane są sukcesywnie bieżące remonty oraz prace związane z malowaniem ścian w celach mieszkalnych i innych pomieszczeniach. Generalnie stan całego budynku penitencjarnego ocenić należy jako dobry. Obecnie jednak w nieco lepszym stanie jest jego starsza część (ta po kapitalnym remoncie). Przeprowadzony ogląd całego terenu Zakładu i pomieszczeń w budynku mieszkalnych, w tym wizytacja cel oraz uzyskane w związku z tym informacje, pozwoliły stwierdzić m.in, że:

a. cele w Zakładzie są różnej wielkości (od dwuosobowych do dwunastoosobowych). Najwięcej jest cel sześćoosobowych (64), ośmioosobowych (24) i czteroosobowych (11). Wszystkie cele w Zakładzie są skanalizowane, doprowadzona jest do nich zimna i ciepła woda. W każdej znajduje się całkowicie zabudowany kącik sanitarny. Niezabudowane kąciki są jedynie w celach, w których może przebywać tylko jeden osadzony. Są to 3 cele do wykonywania kary umieszczenia w celi izolacyjnej oraz 3 dla osadzonych tzw. niebezpiecznych. Stan techniczny toalet i urządzeń sanitarnych jest dobry, zaś stan ich czystości zróżnicowany, ze zdecydowaną przewagą dobrego. W celach jest wentylacja grawitacyjna, można je również wietrzyć otwierając okna. Oświetlenie światłem naturalnym i sztucznym jest wystarczające do czytania i pisania. Zainstalowane w celach gniazda elektryczne umożliwiają osadzonym korzystanie z odbiorników telewizyjnych oraz grzałek. Zgodnie z przepisem § 18 pkt 10 „Porządku wewnętrznego” w Zakładzie wprowadzono ograniczenie w dostawie energii elektrycznej do cel mieszkalnych w godzinach od 14⁰⁰ do 17⁰⁰. W przypadku niekorzystnych warunków atmosferycznych dopuszcza się możliwość oświetlenia cel w wymienionych godzinach. Ograniczenie to uzasadnione jest względami oszczędnościowymi, co prawdopodobnie osadzeni przyjmują obecnie ze zrozumieniem, gdyż podczas prowadzonych z nimi rozmów nie zgłaszano żadnych uwag w tej sprawie.

Stan cel jest zróżnicowany, ale generalnie można ocenić go jako dobry. Najlepiej wyglądają cele, które były niedawno malowane, w pozostałych

ściany i sufity są czasem przybrudzone. Nie stwierdzono jednak na nich śladów zawilgocenia. Również stan podłóg nie budzi zastrzeżeń. Nie stwierdzono braków w wyposażeniu cel w przedmioty służące do utrzymania higieny osobistej i czystości w celi (miski, lustra, szczotki zmiotki, śmietniczki, itp.);

- b. posiłki dla osadzonych przygotowywane są w kuchni znajdującej się w części parterowej oraz suterenie budynku administracyjnego. Jej pomieszczenia są po kapitalnym remoncie, który zakończono w 2003 r. Wyposażenie kuchni jest nowoczesne i niewyeksplloatowane, sprawnie działa wentylacja, dodatkowo wspomagana mechanicznie. Oprócz posiłków według normy podstawowej, kuchnia przygotowuje posiłki według diety lekkostrawnej (L), cukrzycowej (Lc) i bezglutenowej (Lb). Przy pracach w kuchni zatrudnionych jest odpłatnie 27 osadzonych;
- d. ZOZ Zakładu dysponuje następującymi pomieszczeniami: gabinet lekarski, gabinet stomatologiczny, gabinet zabiegowy, poczekalnia, pracownia USG, pracownia RTG z pomieszczeniem na ciemnię (aktualnie wyłączona z eksploatacji z uwagi na brak sprawnej aparatury), gabinet kierownika ZOZ, pokój socjalny personelu, dwa pomieszczenia magazynowe. Gabinety lekarskie są właściwie wyposażone i estetycznie urządzone. We wszystkich pomieszczeniach służby zdrowia jest czysto i schludnie.

ZOZ dysponuje dwoma izolatkami (każda przeznaczona dla 2 osób) oraz dwoma celami izby chorych (każda dla 12 osób). Te ostatnie wykorzystywane są jako zwykłe cele mieszkalne i tylko gdy jest taka potrzeba zmienia się ich przeznaczenie. W czasie wizytacji izby chorych spełniały funkcję cel mieszkalnych, a w izolatkach nie było pacjentów. Zaznaczyć należy, że stan tych ostatnich (zwłaszcza celi 31) nie był dobry. Były tam stare (zniszczone) okna, przybrudzone ściany i uszkodzony sedes (w celi 31). Dyrektor Zakładu wyjaśnił, że cele te przeznaczone są do remontu, który zostanie przeprowadzony na początku 2009 r.

Na miejscu pobiera się materiał do badań laboratoryjnych, które wykonywane są w pracowni analitycznej na terenie Pińczowa. Co 15 dni do Zakładu

przyjeżdża rentgenobus w celu wykonania planowych prześwietleń klatki piersiowej. Badania RTG innych organów oraz prześwietlenia klatki piersiowej, które muszą być wykonane pilnie (np. przy podejrzeniu gruźlicy) robione są w miejscowym szpitalu. Na bardziej skomplikowane badania specjalistyczne (np. tomografię) osadzeni transportowani są do szpitala w Kielcach;

- e. w ZOZ Zakładu zatrudnionych jest 7 lekarzy, 4 pielęgniarki i technik RTG. Kierownikiem ZOZ jest, zatrudniony na pełnym etacie funkcjonariusza SW, chirurg, będący jednocześnie specjalistą rehabilitacji medycznej. Pozostali lekarze to pracownicy cywilni, zatrudnieni na części etatu specjaliści (radiolog, laryngolog, diabetolog, psychiatra, okulista i stomatolog), z których trzech pełni również funkcję lekarza ogólnego. Wszystkie pielęgniarki zatrudnione są w pełnym wymiarze czasu pracy, trzy są funkcjonariuszkami SW, a jedna zajmuje etat cywilny. Technik RTG jest pracownikiem cywilnym, pracującym na 0,2 etatu.

Planowe przyjęcia pacjentów przez lekarza ogólnego odbywają się codziennie (za wyjątkiem sobót, niedziel i świąt), w poszczególnych oddziałach mieszkalnych, wg harmonogramu określonego w „Porządku wewnętrznym”. Osadzeni w jednym oddziale mogą zapisywać się do lekarza raz w tygodniu. W przypadku nagłego zachorowania pomoc lekarska udzielana jest niezwłocznie. Stomatolog przyjmuje pacjentów co drugi tydzień przez cztery dni (od poniedziałku do czwartku). W ocenie Dyrektora Zakładu, liczba zatrudnionych obecnie lekarzy oraz personelu średniego nie jest wystarczająca dla zapewnienia osadzonym właściwej dostępności do świadczeń medycznych. Istnieje potrzeba zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy jednego lekarza internisty (jako lekarza ogólnego) oraz jednej pielęgniarki;

- f. w pomieszczeniach ambulatorium dostępna jest Karta Praw Pacjenta, która jest dokumentem przedstawiającym zbiór przepisów dotyczących ochrony zdrowia i praw pacjenta wynikających z Konstytucji oraz ustaw: z dnia 30 sierpnia 1991 r. o zakładach opieki zdrowotnej (Dz. U. Nr 91, poz. 408 ze zm.), z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. Nr 111, poz. 535

ze zm.), z dnia 26 października 1995 r. o pobieraniu i przeszczepianiu komórek, tkanek i narządów (Dz. U. Nr 138, poz. 682), z dnia 5 lipca 1996 r. o zawodach pielęgniarstwa i położnej (Dz. U. Nr 91, poz. 410 ze zm.), oraz z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodzie lekarza i lekarza dentysty (tekst jednolity Dz. U. z 2008 r., Nr 136, poz. 857). Dokument ten nie został opracowany właściwie, gdyż przedstawiono w nim również prawa nie mające zastosowania wobec pacjentów więziennej służby zdrowia (m.in. str. 2 w cz. II pkt 10 i str. 3 w cz. V pkt 4), oraz powołano się na nieobowiązujący już akt prawny (ustawa z dnia 26 października 1995 r. o pobieraniu i przeszczepianiu komórek, tkanek i narządów, uchylona ustawą z dnia 1 lipca 2005 r. o tym samym tytule, opublikowaną w Dz. U. Nr 169, poz. 1411). Ponadto, pominięto w nim prawa określone w ustawie Kodeks karny wykonawczy oraz wydanych na jej podstawie aktach prawnych niższego rzędu. Karta Praw Pacjenta udostępniana przez więzienną służbę zdrowia osobom pozbawionym wolności powinna zawierać pełną informację na temat wszystkich praw przysługujących pacjentowi uwięzionemu;

- g. kąpiel osadzonych odbywa się w dwóch łaźniach znajdujących się w budynku penitencjarnym, po jednej na każdej kondygnacji. Pomieszczenia obu łaźni są estetyczne i w pełni umożliwiają właściwą realizację kąpieli oraz wymianę bielizny i odzieży. W części środkowej każdej łaźni znajduje się 8 stanowisk prysznicowych, a pod ścianą jedna (nieosłonięta z przodu) kabina z natryskiem. Podczas wizytacji w wyposażeniu łaźni nie było na podłodze mat antypoślizgowych. Osadzeni kąpią się raz w tygodniu, a codzienną toaletę wykonują w celi mieszkalnej, gdzie w godzinach 6³⁰-8³⁰, 13⁰⁰-15⁰⁰ i 18⁰⁰-19³⁰ mogą korzystać z ciepłej wody;
- h. opiekę duszpasterską w Zakładzie sprawują: kapelan katolicki (zatrudniony na 0,2 etatu), kapelan prawosławny oraz pastor Kościoła Chrześcijan Wiary Ewangelicznej. Swoich wyznawców odwiedzają również dwa razy w tygodniu Świadkowie Jehowy. Msze Św. odprawiane są w kaplicy Zakładu, w dniach i godzinach ustalonych w porozumieniu z kapelanem więziennym. Spotkania religijne i nauczanie religii mogą odbywać się codziennie, w czasie przeznaczonym na zajęcia KO, w świetlicach oddziałowych. Termin tych spotkań

ustala kapelan z Dyrektorem Zakładu i podaje do wiadomości zainteresowanym. Osadzeni mogą również korzystać z indywidualnych posług religijnych w świetlicy oddziałowej lub pomieszczeniu kapelana. Chęć skorzystania z takiej usługi powinni zgłosić wcześniej oddziałowemu lub wychowawcy. Spotkania innych grup wyznaniowych odbywają się w terminach wyznaczonych przez ich duszpasterzy, w porozumieniu z Dyrektorem Zakładu. Informacje o terminach i miejscach spotkań wywieszane są na tablicach ogłoszeń lub podawane do wiadomości zainteresowanym.

- i. widzenia z osadzonymi odbywają się we wszystkie dni tygodnia, z wyjątkiem niedziel i poniedziałków, według zasad określonych w § 10 „Porządku wewnętrznego”. Realizowane są w przeznaczonych do tego pomieszczeniach, znajdujących się na parterze budynku administracyjnego. Oddano je do użytku w 2006 r., po przeprowadzeniu w nich kapitalnego remontu. Jest to duża sala przeznaczona do widzeń pod dozorem, z możliwością bezpośredniego kontaktu z osobą odwiedzającą. W jej bocznej części znajdują się również trzy stanowiska do widzeń bez kontaktu z osobą odwiedzającą (tzw. przez telefon). Z tego pomieszczenia jest wejście do dwóch pokoi (wyposażonych w stoliki i krzesła), przeznaczonych do widzeń bez dozoru funkcjonariusza SW oraz do pokoju, w którym również bez dozoru odbywają się widzenia z dziećmi. Aktualnie przygotowywane jest jeszcze pomieszczenie, w którym w przyszłości osadzeni będą mogli korzystać z widzeń tzw. intymnych. W pomieszczeniu do widzeń dozorowanych znajduje się bufet, w którym odwiedzający mogą (również w towarzystwie osadzonych) dokonać zakupów. Osadzeni korzystający z widzeń „przy stoliku” mogą zabrać do celi produkty zakupione przez rodzinę w bufecie przy sali widzeń, zgodnie z wykazem zamieszczonym w § 10 pkt 14 „Porządku wewnętrznego”;
- j. kontrola osobista osadzonych przeprowadzana jest w świetlicach oddziałowych, które nie są monitorowane za pomocą kamer;
- k. w Zakładzie nie funkcjonuje szkoła żadnego typu, a nauczanie prowadzi się jedynie w formie kursów. W okresie od 1 stycznia do 10 grudnia 2008 r. ukończyło je 112 skazanych. Były to: zorganizowane ze środków pomocy

postpenitencjarnej dwa kursy malarza, które ukończyło 40 osób oraz zorganizowane ze środków Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki kursy brukarza, malarza i kucharza (łącznie 5), które ukończyło 72 skazanych. Ponadto, ze środków pomocy postpenitencjarnej prowadzone były szkolenia w zakresie: aktywizacji zawodowej (33 skazanych), obsługi komputera (33 skazanych) oraz podstawowych przepisów ruchu drogowego i udzielania pomocy przedmedycznej (12 skazanych). Na to ostatnie uczęszczali skazani, którzy byli sprawcami wypadków lub popełnili wykroczenia drogowe. Ze środków Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki przeprowadzono dla 72 skazanych szkolenie aktywizująco-motywuujące z poradnictwem zawodowym;

- l. osadzeni są zatrudniani odpłatnie przy pracach porządkowych i pomocniczych na rzecz jednostki. Według stanu na dzień 10 grudnia 2008 r., łącznie zatrudnionych odpłatnie było 75 osadzonych, w ramach 58,75 etatu. Zatrudnienie nieodpłatne realizowane jest głównie przy pracach administracyjno-gospodarczych na rzecz jednostki. Skazani kierowani są też do prac publicznych na rzecz miasta. Łącznie pracę nieodpłatną wykonywało w dniu wizytacji 18 osób, w ramach 12,63 etatu;
- m. do dyspozycji osadzonych w każdym oddziale mieszkalnym jest, wyposażona w telewizor, świetlica z punktem bibliotecznym. W 4 większych świetlicach są stoły do ping-ponga, w 2 mniejszych gry, tzw. piłkarzyki. W dyspozycji wychowawcy ds. KO są 2 magnetowidy i 2 odbiorniki DVD, które mogą wypożyczyć osadzeni. Biblioteka główna Zakładu posiada łącznie 7791 woluminów. Książki te rotacyjnie trafiają do punktów bibliotecznych w poszczególnych oddziałach mieszkalnych. Osadzeni mogą również rozwijać swoje zainteresowania w ramach zajęć w pracowniach plastycznej i modelarskiej oraz korzystać z salki komputerowej z 5 stanowiskami i salki terapeutycznej, wyposażonej w telewizor, magnetowid z DVD oraz rzutnik multimedialny z laptopem. Dla potrzeb osadzonych Zakład prenumeruje po jednym egzemplarzu dwóch dzienników o zasięgu ogólnopolskim oraz siedem egzemplarzy (po jednym dla każdego oddziału mieszkalnego) dziennika lokalnego

Z innych form zajęć kulturalno-oświatowych w Zakładzie organizowane są koncerty muzyczne, konkursy tematyczne oraz wystawy prac plastycznych osadzonych. Odbywają się również imprezy okolicznościowe, na które zapraszane są rodziny osadzonych (Dzień Matki, Dzień Dziecka). Niektórzy skazani biorą udział w zajęciach grupowych poza terenem zakładu karnego. W lipcu i sierpniu 2008 r. zorganizowano je w ramach programu edukacyjnego ochrony środowiska „edukacja i sortowanie śmieci”. Uczestniczyło w nich, w trzech grupach, łącznie 33 skazanych ;

- o. Zakład dysponuje też bazą do zajęć sportowych na powietrzu. Jest nią duże boisko, na którym osadzeni mogą grać w siatkówkę i koszykówkę. Zajęcia sportowe na powietrzu odbywają się w porze letniej, obejmującej generalnie okres od maja do września. W zależności od warunków atmosferycznych okres ten może zostać wydłużony. W porze zimowej jedyną formą rekreacji na świeżym powietrzu jest spacer, z którego mogą korzystać każdego dnia przez godzinę. W jednostce jest 10 pól spacerowych o wybrukowanej nawierzchni, na każdym znajduje się jedna lub dwie ławeczki;
- p. w dziale penitencjarnym, oprócz kierownika i jego zastępcy, zatrudnionych jest 3 psychologów i 12 wychowawców. Kadra penitencjarna jest wystarczająca dla sprawowania opieki nad przebywającymi w Zakładzie osadzonymi.

4. Rozmowy przeprowadzone z osadzonymi.

W toku wizytacji rozmawiano z osobami pozbawionymi wolności w czasie oglądu jednostki: w miejscach pracy, podczas zajęć kulturalno-oświatowych, podczas wizytacji cel mieszkalnych. Przeprowadzono również rozmowy ukierunkowane na kwestie przestrzegania praw przysługujących osadzonym, według opracowanego kwestionariusza, z 49 osobami. Część z nich wytypowano z uwagi na większe, niż w przypadku pozostałych osadzonych, narażenie na niewłaściwe traktowanie: byli to osadzeni mający więcej niż 60 lat oraz ukarani w okresie ostatnich 6 miesięcy karą dyscyplinarną osadzenia w celi izolacyjnej bądź osadzeni w celi zabezpieczającej oraz cudzoziemcy. Zaznaczyć należy, że w czasie wizytacji w Zakładzie nie było osadzonych, którzy w okresie ostatnich 6 miesięcy

przebywali w celi zabezpieczającej oraz niepełnosprawnych ruchowo. Rozmowy według kwestionariusza odbywały się w cztery osoby, w sposób uniemożliwiający osobom postronnym zapoznanie się z treścią odpowiedzi udzielanych przez pozbawionych wolności. Podczas tych rozmów osadzeni przedstawili swoje opinie w przedmiocie przestrzegania ich podstawowych praw oraz atmosfery panującej w Zakładzie. W przeważającej większości osadzeni pozytywnie oceniali realizację przysługujących im uprawnień. Część z nich zgłosiła jednak pewne uwagi bądź zastrzeżenia, które dotyczyły następujących kwestii:

1. w zakresie **warunków w celi mieszkalnej** najczęściej podnoszono zarzut przeludnienia, które powoduje, że jest w niej ciasno (11 osób), nie ma możliwości wyposażenia jej w liczbę taboretów odpowiadającą liczbie mieszkańców (5 osób) oraz, że zwłaszcza rano trzeba oczekiwać w kolejce na skorzystanie z toalety (4 osoby). Czterech rozmówców twierdziło, że w celi jest zimno, a trzech, że posiadane przez nich materace są stare i poplamione. Zgłoszono też pojedyncze uwagi, które dotyczyły brudnych ścian, słabego oświetlenia sztucznego oraz otrzymywania w niewystarczającej ilości środków do utrzymywania czystości w celi;
2. w zakresie **wyżywienia** najwięcej uwag dotyczyło jego niewystarczającej ilości (13 osób) oraz niezadawalających walorów smakowych (11 osób). Pojedyncze osoby twierdziły, że jedzenie jest monotonne (często powtarzają się te same produkty lub dania) oraz, że w jadłospisie jest za mało warzyw;
3. w zakresie **warunków dokonywania zakupów w bufecie podczas widzeń przez rodziny oraz przez osadzonych na wypiskę** podnoszono zarzut zbyt wysokich cen w kantynie (7 osób) oraz zbyt małego asortymentu oferowanych do sprzedaży artykułów np. brak ryży, kaszy, rodzynek (2 osoby);
4. w zakresie **mycia się i kąpieli** najczęściej zgłaszane uwagi dotyczyły zbyt rzadkiego – jeden raz w tygodniu – korzystania z łaźni (8 osób). Podnoszono też zarzut, że czasem podczas kąpieli woda jest zbyt chłodna (3 osoby). Pojedyncze uwagi dotyczyły małej ilości środków do utrzymywania higieny osobistej, dostarczanych przez administrację zakładu (jedno mydło na miesiąc i jedna szczoteczka do zębów na 6 miesięcy). Jeden z rozmówców zgłosił

postulat, aby łaźnia wyposażona była wyłącznie w kabiny, co pozwoli osadzonym zachować intymność podczas kąpieli. Twierdził, że zwłaszcza osoby starsze często wstydzą się swojego ciała, które bywa przedmiotem drwin współosadzonych;

5. w zakresie **opieki zdrowotnej** zgłoszone uwagi dotyczyły przede wszystkim przepisywania tych samych leków na różne schorzenia (7 osób) oraz badania pacjentów przy otwartych drzwiach wówczas, gdy lekarz przyjmuje w świetlicy oddziału mieszkalnego (6 osób). Pojedynczy rozmówcy twierdzili, że nie ma leków, które powinni przyjmować oraz, że lekarz ogólny nie bada pacjentów przeziębionych;
6. w zakresie **widzeń** od dwóch osób odebrano uwagi, że odwiedzający zbyt długo oczekują (czasem nawet 4 godziny) na ich realizację;
7. w zakresie korzystania z **aparatów telefonicznych** 3 osoby twierdziły, że ustalony w porządku wewnętrznym maksymalny czas trwania rozmowy telefonicznej (5 minut) jest zdecydowanie za krótki;
8. w zakresie **korzystania ze spacerów** uwagi dotyczyły wyłącznie małej powierzchni pól spacerowych (16 osób);
9. w zakresie **korzystania z usług religijnych** uwagi przedstawiło 10 osób. Twierdziły one, że pomimo zgłaszania chęci uczestniczenia we Mszy Św. są na nią doprowadzane rzadko, a nawet wcale. Tę ostatnią uwagę zgłosił tymczasowo aresztowany. Ponadto, trzy osoby żaliły się na brak kontaktu z kapłanem rzymskokatolickim;
10. w zakresie **korespondencji** oraz **paczek** nie zgłoszono żadnych uwag;
11. w zakresie **korzystania z prasy, książek oraz zajęć kulturalno-oświatowych i sportowych** zgłoszone uwagi dotyczyły ograniczonych możliwości korzystania z zajęć sportowych, zwłaszcza w okresie zimowym (5 osób) oraz wąskiej oferty zajęć świetlicowych (3 osoby). Ponadto, dwie osoby wyraziły pogląd, że w bibliotece jest mały wybór ciekawych książek, a jedna, że nie ma w niej żadnych pozycji w języku rosyjskim;
12. Osoby, z którymi rozmawiano generalnie oceniły **traktowanie przez funkcjonariuszy** jako dobre. Uwagi w tym temacie zgłosiły trzy osoby, które

twierdziły, że oddziałowi czasem z nich kpią (2 osoby) i ubliżają (1 osoba). Osiem osób zgłosiło doznanie przykrości ze strony współosadzonych. Polegały one na słownym obrażaniu, groźeniu pobiciem, co w dwóch przypadkach zostało zrealizowane. Wszyscy rozmówcy twierdzili, że kiedy Służba Więzienna dowiadywała się o zagrożeniu ich bezpieczeństwa osobistego, podejmowała niezwłocznie stosowne działania, aby je wyeliminować;

13. uwagi zgłoszone przez osoby **karane dyscyplinarnie** (18 osób) dotyczyły zbyt surowego ukarania, wymierzania kar za drobne przewinienia, nieuwzględnienia wyjaśnień osadzonego (te ostatnie pochodziły od osób wytypowanych do rozmów w związku z umieszczeniem ich w celi izolacyjnej). Wszystkie osoby ukarane dyscyplinarnie przyznały, że zostały wysłuchane przed podjęciem ostatecznej decyzji o ukaraniu, 11 uważało, że ukaranie było niesłuszne (nie popełniły żadnego przewinienia), a zatem wymierzone im kary nie były sprawiedliwe. Jedna osoba przyznała, że swoim zachowaniem naruszyła obowiązujący w zakładzie regulamin, lecz ukarano ją za to zbyt surowo. Żaden z rozmówców nie zgłosił uwag odnośnie wykonania wymierzonych kar, w tym również kary osadzenia w celi izolacyjnej. Zaznaczyć należy, że w grupie 18 rozmówców karanych dyscyplinarnie były osoby karane kilkakrotnie, którym wymierzano różne kary, w tym 11 razy karę osadzenia w celi izolacyjnej;
14. w zakresie **stosowania środków przymusu bezpośredniego** nie przyjęto żadnych uwag. Wśród osadzonych, z którymi rozmawiano były dwie osoby wobec których stosowano użycie siły fizycznej.

5. Ocena traktowania osób pozbawionych wolności.

Z informacji uzyskanych od administracji Zakładu Karnego w Pińczowie wynika, że w okresie od 1 stycznia 2007 r. do 11 grudnia 2008 r. przed sądami cywilnymi toczyło się 10 postępowań z powództwa osób pozbawionych wolności, w których Skarb Państwa reprezentowała administracja Zakładu. W sprawach tych osadzeni żądali zadośćuczynienia lub odszkodowania w wysokości do 250 tys. zł. za: przebywanie w złych warunkach bytowych, w przeludnionych celach,

nieodpowiednią opiekę medyczną, osadzenie w przeludnionej celi z pałacymi, niewłaściwe traktowanie przez funkcjonariuszy SW. Z przedstawionych 10 spraw jedna została zakończona uwzględnieniem powództwa (dotyczyła niewłaściwego leczenia – sąd stwierdził błąd w sztuce lekarskiej), w 7 postępowanie jest jeszcze prowadzone (w 6 przed sądami pierwszej instancji, w jednej przed sądem drugiej instancji), a w 2 postępowanie zawieszono.

W ocenie wizytujących poczynione ustalenia nie dają podstaw do stwierdzenia, aby – generalnie rzecz biorąc - warunki bytowe w Zakładzie Karnym w Pińczowie, czy też inne okoliczności osadzenia, były dla osób pozbawionych wolności na tyle dotkliwe, aby mogły prowadzić do okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania. Ponadto, wrażenia wyniesione z bytności w oddziałach, rozmów z osadzonymi i funkcjonariuszami Służby Więziennej pozwalają stwierdzić, że atmosfera w Zakładzie jest dobra, a relacje między osadzonymi, a wychowawcami i oddziałowymi prawidłowe. Także zgłoszone przez osadzonych uwagi i zastrzeżenia dotyczące szeroko rozumianych warunków pobytu w Zakładzie nie dają podstaw do stwierdzenia, iż osoby pozbawione wolności były traktowane w sposób okrutny lub poniżający.

6. Analiza dokumentacji jednostki.

Po przeanalizowaniu tekstu Porządku wewnętrznego Zakładu nie stwierdzono jego niezgodności z normami prawnymi. Został on zredagowany w sposób jasny i przejrzysty. Egzemplarze porządku wewnętrznego znajdują się w celach mieszkalnych, co sprawdzono wizytując te pomieszczenia. Potwierdzili to również osadzeni, z którymi przeprowadzono rozmowę.

Z informacji zawartych w „Analizie stanu ładu, dyscypliny i nastrojów w Zakładzie Karnym w Pińczowie za okres 01.01.2007 – 31.12.2007 r.” wynika, że w tym czasie miało miejsce 31 wypadków nadzwyczajnych. Najliczniejsze grupy stanowiły pobicia, samouszkodzenia i ujawnienie przedmiotów niebezpiecznych bądź niedozwolonych (odpowiednio 12, 8 i 7 wypadków). Pozostałe to po dwa zdarzenia dotyczące znęcania się i usiłowania popełnienia samobójstwa. W roku 2008, do dnia 11 grudnia, odnotowano 13 wypadków nadzwyczajnych: w tym 5

samouszkodzeń, 4 pobicia, 2 zgony z przyczyn naturalnych oraz (po jednym) usiłowanie popełnienia samobójstwa i ujawnienie przedmiotów niebezpiecznych bądź niedozwolonych. Postępowanie administracji w sytuacjach wystąpienia wypadków nadzwyczajnych nie budzi zastrzeżeń wizytujących. Z informacji zawartych w Analizie stanu ładu, dyscypliny i nastrojów za rok 2007 wynika, że stan bezpieczeństwa, zarówno osób pozbawionych wolności, jak i funkcjonariuszy Służby Więziennej utrzymuje się na zadowalającym poziomie. Podobnie stan ten ocenił Dyrektor Zakładu w odniesieniu do 2008 r.

Środki przymusu bezpośredniego w roku 2007 stosowano 8 razy (w 2006 r. 28 razy). W 9 przypadkach użyto siły fizycznej, w 3 umieszczono osadzonego w celi zabezpieczającej, w 3 założono pas obezwładniający jednoczęściowy, w 2 kask ochronny oraz po razie zastosowano założenie kajdan i pasa obezwładniającego trzyczęściowego. Wymienione środki stosowano w 6 przypadkach z powodu rażącego nieposłuszeństwa osadzonego, w 2 bo osadzony niszczył mienie, w kolejnych 2 bo usiłował dokonać zamachu na własne życie lub zdrowie oraz po jednym przypadku z powodu zamachu osadzonego na życie lub zdrowie innej osoby, a także groźnego zakłócenia przez niego spokoju i porządku w jednostce. Zaznaczyć należy, że w stosunku do kilku osadzonych zastosowano jednorazowo więcej niż jeden środek przymusu bezpośredniego oraz, że uczyniono to z więcej niż jednej, wskazanej wyżej przyczyny. W 2008 r. (do dnia 11 grudnia) środki przymusu bezpośredniego stosowano 7 razy, w stosunku do 7 osadzonych. W 7 przypadkach użyto siły fizycznej, w 2 umieszczono osadzonego w celi zabezpieczającej, w 2 założono pas obezwładniający jednoczęściowy, w 2 założono kask ochronny oraz w jednym kajdany. Wymienione środki zastosowano w 5 przypadkach z powodu rażącego nieposłuszeństwa, w 3 z powodu groźnego zakłócenia przez osadzonego spokoju i porządku oraz po jednym przypadku z powodu niszczenia mienia i usiłowania zamachu na życie lub zdrowie własne.

Stosowanie środków przymusu bezpośredniego jest nagrywane przy pomocy kamery przenośnej oraz kamery zainstalowanej w celi zabezpieczającej. Wizytujący nie mieli zastrzeżeń co do sposobu dokumentowania stosowania tych środków.

W 2007 r. 82 osadzonych w Zakładzie Karnym w Pińczowie złożyło ogółem 182 skargi, z których 112 rozpoznanych zostało przez organy więziennictwa (49 przez Dyrektora Zakładu i 63 przez Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w Krakowie), 53 przez Sąd Okręgowy w Kielcach, 15 przez Rzecznika Praw Obywatelskich oraz po jednej przez prokuraturę i Helsińską Fundację Praw Człowieka. Najwięcej skarg dotyczyło szeroko rozumianego traktowania osadzonych przez funkcjonariuszy i pracowników SW (61 skarg), decyzji komisji penitencjarnej (37 skarg) oraz opieki medycznej (33 skargi). Z grupy skarg rozpoznanych w 2007 r. przez organy więziennictwa 2 zostały uznane za zasadne. W 2008 r. (do dnia 11 grudnia) 66 osadzonych złożyło ogółem 131 skarg. Podobnie jak w poprzednim roku najliczniejszą grupę stanowiły skargi dotyczące traktowania osadzonych przez funkcjonariuszy i pracowników SW (43 skargi). Kolejne miejsca pod względem liczebności zajmowały skargi na decyzje komisji penitencjarnej (23), skargi na opiekę medyczną (18) oraz na warunki bytowe (12). Żadna ze skarg rozpoznanych w 2008 r. przez organy więziennictwa nie została uznana za zasadną.

W grudniu 2007 r. Zakład Karny w Pińczowie wizytowany był przez sędziego Sądu Rejonowego w Kielcach, delegowanego do orzekania w Wydziale IV Penitencjarnym i Nadzoru nad Wykonywaniem Orzeczeń Karnych Sądu Okręgowego w Kielcach. Po zapoznaniu się ze sprawozdaniem z tej wizytacji (przesłanym do Zakładu przy piśmie z dnia 23 stycznia 2008 r.) przedstawiciele Rzecznika Praw Obywatelskich stwierdzili, że nie wskazano w nim na żadne uchybienia w zakresie szeroko rozumianego traktowania osadzonych.

W 2007 r. Zakład kontrolowany był przez przedstawicieli Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Busku-Zdroju. Kontrolę przeprowadzono w dniu 25 października 2007 r. a dotyczyła ona stanu sanitarno-porządkowego całego obiektu. W zaleceniach pokontrolnych (dotyczących zakresu spraw będących w sferze zainteresowań przedstawicieli Rzecznika Praw Obywatelskich) nakazano przeprowadzenie remontu łaźni na I piętrze oraz pomalowanie ścian w łaźni na parterze. Termin zakończenia wskazanych prac ustalono na koniec I-go kwartału 2008 r. Z pisma z dnia 7 kwietnia 2008 r. skierowanego przez Dyrektora

Zakładu Karnego w Pińczowie do Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Busku-Zdroju wynika, że wymienione wyżej prace zostały wykonane w zaleconym terminie.

7. Wnioski i zalecenia.

Czynności przeprowadzone przez pracowników Biura Rzecznika Praw Obywatelskich pozwoliły uznać, że - generalnie rzecz biorąc - w Zakładzie Karnym w Pińczowie przestrzegane są prawa osób pozbawionych wolności.

Pozytywnie należy ocenić traktowanie osadzonych przez personel Zakładu. Nieliczne na ten temat uwagi dotyczyły niewłaściwego niekiedy odnoszenia się do osadzonych przez oddziałowych. Nie stwierdzono żadnych nieprawidłowości odnośnie karania dyscyplinarnego oraz stosowania środków przymusu bezpośredniego.

Po przeanalizowaniu problemów jakie osadzeni zgłosili przedstawicielom Rzecznika Praw Obywatelskich należy uznać, że dla poprawy warunków osadzenia w Zakładzie Karnym w Pińczowie celowe jest:

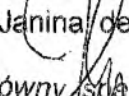
- przypomnienie oddziałowym o konieczności zwracania się do osadzonych w odpowiedniej formie;
- przeprowadzenie w możliwie krótkim terminie remontu w izolatkach wykorzystywanych jako cele izby chorych;
- rozważenie możliwości zainstalowania zasłon w kabinach prysznicowych w obu łazienkach;
- wyposażenie łazni (w części gdzie są natryski) w maty antypoślizgowe;
- dokonanie przeglądu stanu materacy i w przypadkach stwierdzenia egzemplarzy nienadających się do użytku, wymienienie ich na nowe;
- przeprowadzenie kontroli poziomu cen towarów sprzedawanych w kantynie i porównanie ich z cenami tych samych produktów dostępnych w okolicznych sklepach;
- zwrócenie uwagi na zakres realizacji prawa osadzonych wyznania rzymskokatolickiego do korzystania z posług religijnych, zwłaszcza w zakresie

możliwości uczestniczenia przez nich w odprawianej w kaplicy Zakładu mszy św. oraz udzielanej przez kapelana posługi indywidualnej;

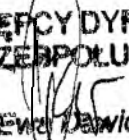
- przeredagowanie Karty Praw Pacjenta w taki sposób, aby znajdujące się w niej zapisy dotyczyły wyłącznie praw pacjenta pozbawionego wolności.

Celowe jest również rozważenie możliwości uwzględnienia wniosku kierownictwa Zakładu o przyznanie dwóch dodatkowych etatów w celu zatrudnienia lekarza internisty i pielęgniarki. Takie zwiększenie obsady personelu medycznego poprawi dostępność osadzonych do świadczeń zdrowotnych.

Opracowała: Janina de Michelis

mgr Janina de Michelis
Główny specjalista

W imieniu Zespołu podpisuje:

p.o. ZASTĘPCY DYREKTORA
ZESPÓŁU
mgr Ewa Dawidziak